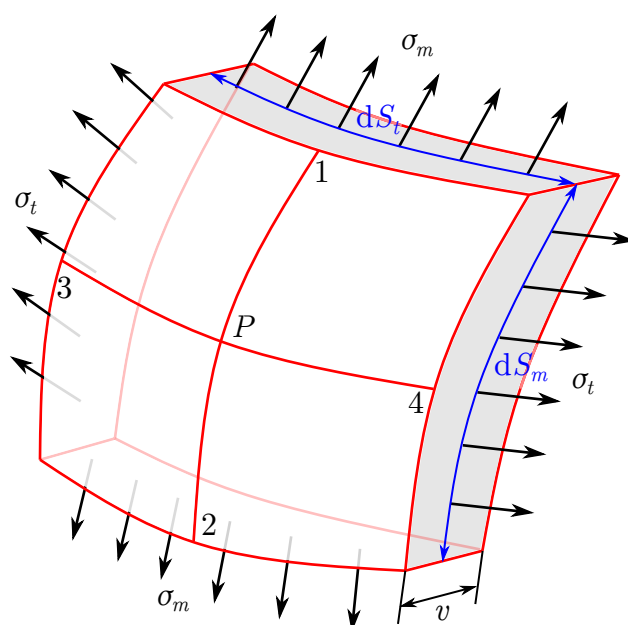

Szilárdságtan

Csernák Gábor

Lektorálta:
Berezvai Szabolcs

Ez a tankönyv az alábbi e-könyv pdf változata:

Csernák Gábor: Szilárdságtan
<https://mersz.hu/csernak-szilardsagtan>
Akadémiai Kiadó, 2021
ISBN: 978 963 454 698 6
DOI: 10.1556/9789634546986

©Csernák Gábor, 2021

Előszó

Ez a kiadvány a BME Gépészmérnöki Karán alapképzésben oktatott Szilárdságtan tantárgy tematikájához igazodik, tehát elsősorban gépész- és mechatronikai mérnök hallgatóknak kíván segítséget nyújtani a szilárdságtan alapvető összefüggéseinek és módszereinek ismertetésével. Az itt közölt ismeretanyag a BME Műszaki Mechanikai Tanszék dolgozóinak több évtizedes oktatási tapasztalata alapján alakult ki, akik folyamatosan részt vettek a tantárgy tananyagának és oktatási módszereinek fejlesztésében. Köszönettel tartozom munkatársaimnak, hogy tudásukat, tapasztalataikat megosztották velem. Különösen hálás vagyok Kovács Ádám és Berezvai Szabolcs kollégáimnak, akik számos hasznos javaslattal segítették munkámat.

Bízom abban, hogy mind a hallgatók, mind az esetleg érdeklődő szakemberek haszonnal forgatják majd ezt a könyvet.

Csernák Gábor

Tartalomjegyzék

Előszó	III
Tartalomjegyzék	VIII
1. Alapfogalmak, rudak húzása-nyomása	1
1.1. Mivel foglalkozik a szilárdságtan?	1
1.2. Prizmatikus rudak húzása	2
1.2.1. Egytengelyű húzókísérlet	2
1.2.2. Alakváltozás	3
1.2.3. Feszültség	5
1.2.4. Kísérleti tapasztalatok	6
1.2.5. Az egyszerű Hooke-törvény	10
1.2.6. A tönkremenetel elkerülése	10
2. Hajlítónyomatéki igénybevétel	15
2.1. Előzetes megfontolások	15
2.2. Egyenes rudak tiszta egyenes hajlítása	16
2.2.1. Egyszerűsítő feltevések	17
2.2.2. Az alakváltozás és a feszültség alapvető összefüggései hajlításnál	18
2.2.3. Méretezés és ellenőrzés egyenes hajlításra	23
2.3. Másodrendű nyomatékok	25
2.3.1. A másodrendű nyomatékok értelmezése	25
2.3.2. Steiner-tétel	28
2.3.3. Másodrendű nyomatékok elforgatott tengelyek esetén	30
2.3.4. Főmásodrendű nyomatékok, főirányok	32
2.4. Ferde hajlítás	38
2.4.1. Az egyenes hajlítás feltétele	38
2.4.2. A feszültség eloszlása ferde hajlítás esetén	39
2.5. Síkgörbe rudak egyenes hajlítása	43
2.5.1. A Grashof-képlet	43
2.5.2. Hajlított síkgörbe rudak méretezése és ellenőrzése	47
3. Nyíró- és csavaróigénybevétel	53
3.1. Nyíróigénybevétel	53
3.1.1. Alapfogalmak; tiszta nyírás, mint közelítés	53
3.1.2. Hajlított és nyírt rúd	56
3.1.3. Rudak méretezése nyírásra	63
3.2. Kör és körgyűrű keresztmetszetű rudak csavarása	64

3.2.1.	A csavarónyomaték és a feszültség kapcsolata	64
3.2.2.	Méretezés és ellenőrzés csavarásra	66
4.	Összetett igénybevételek	71
4.1.	Normáligénybevétel és hajlítás	71
4.2.	A nyíróigénybevétel szerepe	72
4.2.1.	Hajlítás és nyírás	72
4.2.2.	Nyírás és csavarás	72
4.3.	Hajlító- és csavaróigénybevétel	73
5.	Feszültségi állapot	75
5.1.	A feszültség értelmezése	75
5.2.	A feszültség iránytól való függése	76
5.3.	A feszültségvektor vetületeinek számítása skaláris szorzással	78
5.4.	A feszültségi tenzor mátrixa	80
5.5.	A tenzor és a mátrix közötti különbség	84
5.6.	Főfeszültségek és feszültségi főirányok	85
5.7.	A főfeszültségek és főirányok grafikus meghatározása – Mohr-körök	91
6.	Alakváltozási állapot	101
6.1.	Az alakváltozási állapot értelmezése	101
6.1.1.	Húzott rúd alakváltozása	101
6.1.2.	Alakváltozás általános esetben	102
6.2.	Az általános Hooke-törvény	105
6.3.	Fajlagos térfogatváltozás	111
6.4.	Nyúlásmérés kiértékelése	112
7.	Alakváltozási energia	119
7.1.	Az alakváltozási energia kifejezése	119
7.2.	Alakváltozási energia egyenes rudak esetében	122
7.2.1.	Húzott vagy nyomott rúd	123
7.2.2.	Hajlított rúd	124
7.2.3.	Csavart rúd	124
7.2.4.	Nyírt rúd	125
8.	Méretezés többtengelyű esetben	127
8.1.	Az egyenértékű feszültség fogalma	127
8.2.	A Mohr-féle egyenértékű feszültség	128
8.3.	A Huber-Mises-Hencky-féle egyenértékű feszültség	129
8.3.1.	A feszültségi mátrix alaktorzulást okozó része: a feszültségi deviátor	130
8.3.2.	Az egyenértékű feszültség kifejezése a feszültségi deviátorral	131
8.4.	Az egyenértékű feszültségek összehasonlítása	132
8.5.	A feszültségelméletek alkalmazása rudak esetében	133
9.	A rugalmas szál differenciálegyenlete	139
9.1.	A rugalmas szál	139
9.2.	A differenciálegyenlet levezetése	140
9.3.	A differenciálegyenlet megoldása	141

9.4. A rugalmas szál differenciálegyenletének használata	145
10. Kihajlás	153
10.1. Stabilitás	153
10.2. A kihajlás alapmodellje	154
10.3. A kritikus erő növelése megfelelő alátámasztással	158
10.4. Kihajlás tetszőleges peremfeltételek mellett	161
10.5. Méretezés és ellenőrzés kihajlásra	165
11. A Castigliano-tétel	171
11.1. A tétel alapgondolata	171
11.2. Az idegen munkák egyenlőségének elve	172
11.2.1. Két azonos támadáspontú és irányú erő esete	172
11.2.2. A Maxwell-féle felcserélhetőségi tétel	175
11.3. A Castigliano-tétel levezetése	177
11.4. A Castigliano-tétel alkalmazása rudakra	179
11.4.1. Hajlított rúd	179
11.4.2. Normáligenybevétel	180
11.4.3. Csavaróigenybevétel	180
11.5. A Castigliano-tétel alkalmazásának lépései	181
11.6. Példák	182
11.6.1. Példák a Castigliano-tétel alkalmazására	182
11.6.2. A Betti-tétel alkalmazása elmozdulás számítására	186
12. Statikailag határozatlan szerkezetek	189
12.1. A kényszererők meghatározásának problémája	189
12.2. Az egyik kényszererő aktívvá tétele	190
12.3. További megoldási lehetőségek	192
12.3.1. Az M_A nyomaték aktívvá tétele	192
12.3.2. Az A erő aktívvá tétele	193
12.4. Belső erőrendszerre nézve határozatlan szerkezetek	196
13. Vékonyfalú tartályok	199
13.1. Héjak és membránok	199
13.2. Forgásszimmetrikus tartályok geometriája	199
13.3. Feltevések, előzetes megfontolások	203
13.4. A tartály falában ébredő feszültségek kiszámítása	204
13.4.1. A feszültségkomponensek eloszlása a falvastagság mentén	204
13.4.2. A σ_m meridián feszültség kifejezése	205
13.4.3. A σ_t gyűrűirányú feszültség kifejezése	207
13.5. Következtetések	208
13.6. Tartályok méretezése	210
13.7. A tartály alakváltozása	211
14. Függelék	217
14.1. A görbület képletének levezetése	217
14.2. A legfontosabb szakkifejezések angol megfelelői	220

Tárgymutató

227